

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

BİREYLERİN COVID-19 SONRASI PANDEMİ KORKUSU VE YAŞAM TATMİNİ DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI

INDIVIDUALS' POST-COVID-19 PANDEMIC FEAR AND LIFE SATISFACTION LEVELS

Büşra AKÇA¹

Doç. Dr. Gökhan ABA²

Doç. Dr. Arzu BULUT³

ÖZ

Bu çalışma, COVID-19 sonrası bireylerin pandemi korkusu ve yaşam tatmini düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Balıkesir ili, Bandırma ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri 445 katılımcı ile Haziran-Kasım 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri yüz yüze anketler yoluyla toplanmıştır. Popülasyon büyüklüğü, zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle çalışmada örnekleme yöntemi olarak kolay örnekleme yöntemi seçilmiştir. Veriler, Pandemi Korkusu Ölçeği (PKÖ) ve Yaşam Tatmini Ölçeği (YTÖ) kullanılarak toplanmıştır. Her iki ölçek de bu çalışmada yüksek güvenilirlik göstermiş, Cronbach alfa değerleri PKÖ için 0,963 ve YTÖ için 0,873 bulunmuştur. Tüm analizler için IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24 for Windows kullanıldı. Sonuçlar %95 güven aralığında ve $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirildi. Bulgular, kadınların ve genç bireylerin pandemi korkusunun daha yüksek olduğunu, eğitim düzeyinin artması ve algılanan gelir seviyesinin yükselmesiyle korkunun azaldığını göstermiştir. İşsiz bireylerde pandemi korkusunun daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaşam tatmini düzeyleri ise demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermemiş, ancak genel olarak orta düzeyde bulunmuştur. Çalışma, pandemilerin yalnızca fiziksel sağlık değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal refah üzerinde de önemli etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, doğru bilgi paylaşımı, ruhsal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve toplumsal dayanışmanın artırılması, pandemi korkusunun azaltılmasında kritik bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi Korkusu, Yaşam Tatmini

JEL Sınıflandırma Kodları: I14, I18, I19

ABSTRACT

This study aims to examine individuals' fear of pandemic and life satisfaction levels after COVID-19. The study was conducted between June and November 2024 with 445 participants aged 18 and over living in Bandırma district of Balıkesir province. Research data were collected through face-to-face questionnaires. Due to population size, time, and cost constraints, the convenience sampling method was selected as the sampling method in the study. Data were collected using the Pandemic Fear Scale (PFS) and the Life Satisfaction Scale (LSS). Both scales showed high reliability in this study, with Cronbach's alpha values of 0.963 for the PCS and 0.873 for the LTS. IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) version 24 for Windows was used for all analyses. The results were evaluated at 95% confidence interval and $\alpha=0.05$ significance level. The findings showed that women and young individuals had higher pandemic fear and that fear decreased with increasing education level and perceived income level. Fear of the pandemic was found to be higher in unemployed individuals. Life satisfaction levels did not differ significantly according to demographic variables but were generally found to be moderate. The study reveals that pandemics have significant impacts not only on physical health but also on psychological and social well-being. As a result, sharing accurate information, strengthening psychological support mechanisms, and increasing social solidarity are critical in reducing pandemic fear.

Keywords: Covid-19, Fear of Pandemic, Life Satisfaction

JEL Classification Codes: I14, I18, I19

¹ Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, busragezici16@gmail.com

² Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, gaba@bandirma.edu.tr

³ Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, abulut@bandirma.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The aim of this study is to examine individuals' fear of the pandemic and life satisfaction levels in the post-COVID-19 period. Beyond physical health effects, the COVID-19 pandemic has significantly impacted psychological and social well-being, leading to increased fear, anxiety, and disruptions in daily life. Specifically, this research explores whether there is a significant difference between demographic variables and these two critical factors to provide a holistic understanding of the long-term consequences of the pandemic. By focusing on residents of Bandırma, Türkiye, this study aims to contribute to the broader literature on mental health and life satisfaction challenges associated with the pandemic.

Design/methodology/approach:

This descriptive study was conducted with individuals aged 18 years and over residing in Bandırma district of Balıkesir province. Within the scope of the inclusion criteria, individuals who resided in Bandırma could communicate in Turkish, had no barriers to answering the questionnaire, and volunteered to participate in the study were included in the study. The sample size was determined using a known population sampling formula, and 445 valid survey data were obtained. Data collection was carried out through face-to-face surveys between June and November 2024. Due to the size of the population, time, and cost constraints, the sampling method was used in the study, and the convenience sampling method was chosen as the lowest cost and easiest method to implement. The questionnaire included two valid scales, the Pandemic Fear Scale (PFS) and the Life Satisfaction Scale (LSS). Both scales showed high reliability in this study, with Cronbach's alpha values of 0.963 for the PCS and 0.873 for the LTS. IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) version 24 for Windows was used for all analyses. The results were evaluated at 95% confidence interval and $\alpha=0.05$ significance level.

Findings:

The analysis revealed several significant findings. Women reported significantly higher pandemic fear scores than men. Younger participants (18–24 years) exhibited greater pandemic fear compared to older age groups, suggesting that fear decreases with age. Additionally, individuals with lower perceived income levels had higher pandemic fear scores, indicating a link between economic stress and fear. No statistically significant differences in life satisfaction were observed across demographic variables such as gender, marital status, or income level. However, the overall mean life satisfaction score was moderate, reflecting the pervasive impact of pandemic-related disruptions. Participants with higher education levels reported lower pandemic fear scores. This finding highlights the potential role of education in mitigating fear through better access to and comprehension of reliable information. Unemployed participants exhibited higher pandemic fear scores than those in stable employment, underscoring the role of job security in psychological resilience. These results underscore the multidimensional impact of the pandemic, with fear levels influenced by a combination of demographic, socioeconomic, and occupational factors.

Conclusion and Discussion:

The findings of this study highlight the significant impact of pandemic fear on individuals, particularly in relation to demographic and socioeconomic factors. The results indicate that certain groups, including women, younger individuals, unemployed participants, and those with lower economic security, experience heightened levels of pandemic-related fear. These findings align with previous research suggesting that women tend to be more psychologically sensitive to crises, while younger individuals may perceive the pandemic as a greater uncertainty compared to older age groups. Economic insecurity was also a key determinant, as those with lower financial stability reported higher levels of fear. Interestingly, education level appeared to be positively correlated with pandemic fear, indicating that increased awareness and exposure to information may contribute to heightened concerns. Despite the variations in pandemic fear across different groups, life satisfaction levels remained relatively stable and were not significantly influenced by demographic variables. Moreover, no statistically significant correlation was found between pandemic fear and life satisfaction, suggesting that individuals' overall well-being may be influenced by broader personal and environmental factors rather than pandemic-related anxiety alone. This result suggests that while pandemics generate temporary psychological distress, individuals may develop coping mechanisms that enable them to maintain their overall life satisfaction. These findings have several practical implications. Psychological support interventions should be prioritized for vulnerable groups, particularly those experiencing higher levels of pandemic fear. Policymakers should also recognize the role of economic stability in reducing anxiety and implement measures to provide financial security during crises. Furthermore, public health communication strategies should focus on balancing awareness with reassurance, preventing unnecessary fear and misinformation that may exacerbate anxiety. Future research should explore how pandemic fear evolves over time, particularly through longitudinal studies that examine its long-term psychological and social effects. Expanding the research to different geographical regions and populations may also provide further insights into how individuals and societies respond to health crises. Ultimately, this study underscores the importance of addressing not only the physical consequences of pandemics but also their profound psychological and social effects, ensuring that public health responses integrate both medical and mental health considerations.

1. GİRİŞ

İnsanlık var olduğundan beri sel, deprem, savaş, salgın hastalıklar gibi birçok durumla karşı karşıya kalmıştır. Hastalık; vektörden, mikroorganizmadan, virüsten, parazitten, bitkiden, hayvanlardan ortaya çıkarak gelişim göstermektedir. Ortaya çıkan bu durum sonucunda bir kişide varlığını gösteren hastalık olgusu kişiden kişiye yayılarak diğer bireylerin de hasta olmasına neden olmaktadır. Bir ülkede gözlenen bir hastalık ticaret yoluyla, alışverişlerle, seyahatler ile diğer kıtalara, ülkelere geçiş göstererek insanlara bulaşmasına neden olmuştur. Tarih boyunca birçok salgın hastalık yaşanmış olup çocuk, genç, yaşlı insanların kitlesel ölümlerine yol açmıştır. Hastalıklar kişilerin hayatını yitirmesine neden olurken, bireylerin sevdikleri aile üyelerini kaybetmesine neden olmuştur. İnsanları fiziksel olarak etkileyen salgın hastalıklar bedensel rahatsızlanmanın yanında psikolojik, sosyal, ekonomik olarak da insanları etkilemiştir. Salgın hastalıklar ile mücadele edebilmek için pandemiler ilan edilmiştir. Bu çalışmada insanların pandemi korkusu araştırılmak istenmiştir. Araştırma, pandeminin getirmiş olduğu fiziksel sorunların yanında bireylerde oluşan psikolojik, ekonomik, sosyal sorunlarında var olabileceği ve bunların bireylerde bir problem haline gelip korkuya neden olması açısından önem arz etmektedir. COVID-19 ile ilgili genel olarak fiziksel sorunlardan bahsedilirken aslında yarattığı diğer etkilerin gözden kaçırılmaması önemlidir. Bu kapsamda, araştırma COVID-19 sonrası bireylerin pandemi korkusu ve yaşam tatmini düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Literatürde, covid-19 pandemi sonrası korkuya yönelik yapılan çalışma sayısı çok azdır. Bu açıdan bakıldığında, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada bireylerin pandemi sonrası döneminde pandemi korkuları ve yaşam tatmini düzeylerini incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma soruları aşağıda sunulmuştur:

1. Bireylerin pandemi sonrası korkusu ne düzeydedir?
2. Bireylerin yaşam tatmini ne düzeydedir?
3. Bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre pandemi sonrası korku ve yaşam tatmini düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
4. Bireylerin pandemi korkusu ile yaşam tatmini düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Pandemi Kavramı ve Geçmişten Günümüze Pandemiler

Pandemi terimi Eski Yunanda ‘pan’ kelimesi tüm, ‘demos’ kelimesi ise insan anlamına gelen kelimelerin birleşmesiyle oluşturulmuş olup tüm insanları etkileyen bulaşıcı hastalıklar anlamına gelmektedir (Parıldar ve Dikici, 2020; Tekin, 2021). Sağlık Bakanlığı pandemiyi ‘Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelere, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi’ şeklinde tanımlamaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2020). Daha sade bir tanımla pandemi, salgın hastalıkların başka ülkelere doğru yayılmasını ifade etmektedir (Özkoçak, Koç ve Gültekin, 2020). Yıllar öncesinde var olup halen devam etmekte olan salgın hastalıklar insanların sağlıklarını olumsuz yönde etkileyerek bunun da ötesinde ölümlere neden olmaktadır (Ak, 2011; Özkoçak, Çetli ve Koç, 2020). Pandemilerin en büyük nedenlerinden biri olan virüsler diğer ülkelere de geçiş yaparak insan hayatlarını etkilemekle birlikte hastalıklara ve maddi sorunlara da sebep olmaktadır (Duran ve Acar, 2020).

İnsanoğlu çağlar boyunca salgın hastalıklarla, virüslerle, bulaşıcı hastalıklarla karşılaşmıştır. İnsanlığın var olduğu dönemlerde çeşitli salgın hastalıklar görülmüştür ve çok sayıda ölümle sonuçlanmıştır (Menekşe, 2019). Veba ile ilgili pandemi 541 tarihinde Mısır’da görülmüştür (Parıldar ve Dikici, 2020). Bu bulaşıcı hastalık Jüstinien Vebası ismiyle de bilinmektedir (Özkoçak vd., 2020). 1340 yılında ikinci veba hastalığı Asya’da ortaya çıkmış, ticari gemiler ile kısa sürede Avrupa’da da etkisini gösteren hastalık çok sayıda ölümlere neden olmuştur (Türk, Bingül ve Ak, 2020). 1347-1351 yılları boyunca Kara Ölüm diye isimlendirilen veba hastalığı görülmektedir ve hastalık birçok kişinin yaşamını yitirmesine sebep olmuştur (Tunç ve Atıcı, 2020). Veba salgını maddi durumu iyi olmayan bakıma ihtiyacı olan bireylerde görülürken daha sonralarda üst sınıflara da bulaşarak yayılmaya başlamıştır (Özkoçak vd., 2020). Çiçek hastalığı da salgın bir hastalık olarak ölümlerle sonuçlanmıştır (Parıldar ve Dikici, 2020). 1768 yılında Kolera virüsü ortaya çıkarak, diğer bölgelere de yayılmıştır (Menekşe, 2019). Bu hastalığın temelinde kirlenmiş sular ile olan temas sonucunda ortaya çıktığı bilinmektedir (Ak, 2011). Kolera mideden sonra bağırsaklara ilerlemesiyle meydana gelen bir hastalık olup bulaşıcı bir hal alarak yayılmasına neden olur (Altan, 2019). Kolera hastalığı iş sebebiyle ve insanların başka yerlere göç etmesi ile diğer ülkelere de yayılarak hızla etkisini göstermeye başlamış, birçok kişinin yaşamını yitirmesine neden olmuştur (Demirkol, 2018). Sars virüsüne

öncelikle Uzak Doğu Asya da rastlanılmış (Yücel ve Görmez, 2019). 2003 yılında SARS virüsü hayvanlardan insanlara geçerek enfeksiyona ve ölümlere neden olmuştur (Akgül, 2020). Sıtma hastalığı da anofel cinsi sivrisineklerin insanlara bulaşmasıyla ortaya çıkan bir hastalık türüdür (Sağlık Bakanlığı; Parıldar ve Dikici, 2020). Sıtma hastalığı parazite sahip olan sivrisineklerin insanlara bulaşması sonucu ortaya çıkmaktadır (Diker, 2020). Sıtma hastalığı insanların günlük aktivitelerini etkileyebilecek düzeyde bulaşıcı hastalığa neden olduğu ve insan yaşamını etkilediği bilinmektedir (Tuğluoğlu, 2008). 1889-1890 yılları arasında ortaya çıkan Rusya Gribi H2N2 virüsünün faktörleri olduğu düşünülmektedir (Üstün, 2020). İspanyol gribi olarak da bilinen H1N1 virüsü 1918 yılında bulaşıcı hastalık olarak ortaya çıkmıştır ve bu virüs insanların yaşamını yitirmesine neden olmuştur (Parıldar ve Dikici, 2020; World Health Organization, 2024). 2005 yılında H5N1 virüsü olarak bilinen kuş gribi ortaya çıkmıştır (Akkaşoğlu ve Akyol, 2022). Virüsler bireyler arasından basit ve akıcı bir şekilde bulaşma riskine sahiptirler (Acar ve Beşirbellioğlu, 2005). 2009 yılından H1N1 virüsü olarak bilinen domuz gribi yayılmaya başlamıştır (Akkaşoğlu ve Akyol, 2022). Bu virüs bireyden diğer bir bireye aksırma ya da objelere teması ile bulaşabilmektedir (Oğuztürk, 2009). 2012 yılında MERS-CoV virüsünün ortaya çıktığı görülmüştür (Sağlık Bakanlığı, 2020). MERS-CoV virüsüne ilk olarak Ürdün'de hastanede rastlanıldığı bilinmektedir (Parıldar ve Dikici, 2020). 2014 yılında insandan insan bulaşabilen Ebola virüsüne Batı Afrika'da rastlanmıştır (Malvy, McElroy, Clerck, Günther ve Griensven., 2019; World Health Organization, 2016). Ebola virüsü hayvanlardan bulaşabildiği gibi bireyden diğer bireye de bulaştığı bilinmektedir, hastalığın ilk belirtileri arasında ateş olmakla birlikte başka belirtileri olduğu da bilinmektedir (Açıkel, 2014).

2019 yılının sonlarında COVID-19 virüsü ortaya çıkmış olup hızla birçok kişiye enfeksiyonun bulaşmasına neden olmuştur (Üstün, 2020). COVID-19 solunum ve damlacık şeklinde bireyden bireye geçmektedir (Mevlana ve Karaaziz, 2021). Dünya Sağlık Örgütü, meydana gelen bulaşıcı hastalığa 'Koronavirüs hastalığı 2019' şeklinde isimlendirerek 'COVID-19' olarak kısaltıldığını bildirmiştir (World Health Organization, 2020). COVID-19'un Çin'in Wuhan kentinde Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'nda ortaya çıktığı belirtilmektedir (Temel ve Ertin, 2020). Bulaşıcı hastalık ilk olarak hayvan pazarında varlığı gözlemlenmiştir (Özçakmak ve Var, 2020). Hastalığın başlangıç yeri olan Çin ve etrafındaki diğer bölgeler olup daha sonrasında dünyaya yayılarak kendisini göstermiştir (Öztürk vd., 2020). Virüsün salgın bir solunum yolu ile meydana geldiği belirtilmiştir (Duran ve Acar, 2020). Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve hızla yayılan COVID-19 virüsü Sağlık Bakanlığı aracılığıyla ülkemizde ilk vakanın 11 Mart 2020 tarihinde görüldüğü bildirilmiştir (Soysal, 2020). COVID-19, SARS-CoV-2 virüsünden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır (World Health Organization [WHO], 2023). Yaşadığımız en yakın salgın hastalık olan COVID-19 virüsünün damlacık yoluyla bulaştığı ve bu alanlara temas edilmesi ile geçtiği ifade edilmektedir (Akgül, 2020; Budak ve Korkmaz, 2020). COVID-19 virüsüne yakalanan bireylerde ailelerinden uzakta kalarak izole olmasına, tek oldukları için sıkılmasına, diğer kişilere bulaştırma korkusuna, vücudunda meydana gelen ağrı gibi durumlara neden olmuştur (Mevlana ve Karaaziz, 2021). COVID-19 bütün ülkelerde etkisini gösteren, bireylerde ateş, boğaz ağrısı, kas ağrısı, öksürük, nefes darlığı gibi çeşitli belirtiler ile kendini göstermiştir (Akkaşoğlu ve Akyol, 2022; Budak ve Korkmaz, 2020; Sağlık Bakanlığı, 2020; Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2019). COVID-19 toplumda bazı bireylerde az belirtilerle hastalığı atlatabilirken, yaşlı bireylerde başka hastalığının da bulunması ile birlikte ölüm oranları dikkat gerektirebilmektedir (Kobayashi, vd., 2020). COVID-19 virüsünün diğer salgın hastalıklara oranla daha hızlı yayıldığı bilinmektedir (Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2019). COVID-19 pandemisi, ülkelerin ekonomik ve sosyal akışını etkileyerek, toplumsal düzeni dağıtan bir bulaşıcı hastalık haline gelmiştir (Türk vd., 2020). Pandeminin, fiziksel etkileri olduğu gibi psikolojik etkileri de bulunmaktadır, bu etkilerin en önemlilerinden bulaşıcı hastalıkların meydana getirdiği korku olmuştur (Kaplan, Aktaş ve Kaya, 2021).

Pandemi Korkusu

Pandemiler, sadece fiziksel sağlık üzerinde değil, aynı zamanda bireylerin ve toplumların psikolojik sağlığı üzerinde de derin etkiler yaratır. COVID-19 pandemisi, tüm dünyada sağlık krizine ek olarak "pandemi korkusu" adı verilen yaygın bir duygusal tepkiyi tetiklemiştir. Pandemi korkusu, bireylerde belirsizlik, kaygı ve güvensizlik hislerinin artmasına neden olmuş ve bu durum, özellikle toplumsal bağlamda kayda değer sonuçlar doğurmuştur (Taylor, 2019).

Korkunun temel kaynaklarından biri, pandemiler sırasında sıkça yaşanan bilgi kirliliği ve belirsizliktir. Örneğin, medya aracılığıyla yayılan doğrulanmamış bilgiler, bireylerin tehdit algısını artırabilir ve bu da anksiyete seviyelerinin yükselmesine yol açabilir (Garfin, Silver ve Holman, 2020). Ayrıca, sosyal izolasyon ve ekonomik belirsizlikler de pandemi korkusunu tetikleyen faktörler arasında yer alır (Pfefferbaum ve North, 2020). Bu korku,

bireylerin davranışlarını etkileyerek obsesif hijyen alışkanlıklarının, aşırı stok yapma eğilimlerinin ve sağlık hizmetlerine aşırı başvurunun artmasına sebep olmuştur.

Pandemi korkusu, özellikle ruhsal hastalıkların yaygınlığına katkıda bulunmuş, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve anksiyete bozukluklarında artış gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, toplumsal düzeyde dayanışma ve destek davranışlarını da etkileyerek bireylerin bir araya gelme istekliliğini azaltmıştır (Brooks vd., 2020). Bununla birlikte, pandemi korkusunun bireylerin risk algısını artırarak halk sağlığı tedbirlerine uyumu olumlu yönde etkilediği durumlar da mevcuttur. Örneğin, maske takma, sosyal mesafe kurallarına uyma ve aşı olma gibi davranışların benimsenmesinde korkunun motive edici bir faktör olduğu gözlemlenmiştir (van Bavel vd., 2020). Ancak bu korkunun kronikleşmesi, bireylerin zihinsel ve duygusal sağlığını olumsuz etkileyebilir. Dolayısıyla, pandemiler sırasında doğru bilgi paylaşımı, ruhsal destek ve toplumsal dayanışmayı artıracak politikaların önemi büyüktür.

Pandemi korkusu, bireylerin pandemiye bağlı olarak yaşadığı yoğun kaygı, endişe ve belirsizlik duygularını ifade eden bir kavramdır. Bu korku, hem gerçek tehditlerin (örneğin, virüse yakalanma riski) hem de algılanan tehditlerin (örneğin, abartılı ya da yanlış bilgiler) bir sonucu olarak ortaya çıkar (Taylor, 2019). Pandemi korkusu genellikle üç temel bileşeni içerir:

- Sağlık Kaygısı: Kendi sağlığına ya da sevdiklerinin sağlığına yönelik aşırı endişe.
- Belirsizlik ve Kontrol Kaybı: Pandemi sürecinde yaşanan bilgi kirliliği, sürekli değişen önlemler ve ekonomik etkilerle başa çıkamama hissi.
- Sosyal ve Ekonomik Endişeler: İş kaybı, sosyal izolasyon ve toplumsal ilişkilerdeki gerilimlerin neden olduğu korkular (Garfin vd., 2020).

Pandemi korkusu, bireysel düzeyde ruhsal bozuklukların tetiklenmesine, toplumsal düzeyde ise panik davranışlarının (örneğin, aşırı alışveriş ya da gereksiz sağlık hizmeti kullanımı) artmasına yol açabilir. Bununla birlikte, doğru şekilde yönetildiğinde bu korku, halk sağlığı önlemlerine uyumu artırabilir (van Bavel vd., 2020).

Yaşam Tatmini

Yaşam tatmini, bireylerin yaşamlarını genel olarak ne derece tatmin edici bulduklarını ifade eden öznel bir değerlendirmedir. Diener ve arkadaşları (1985), yaşam tatminini, bireyin kendi belirlediği kriterlere göre yaşamının kalitesini değerlendirmesi olarak tanımlarlar. Bu tanım, bireylerin yaşam koşullarını kendi standartlarıyla karşılaştırarak memnuniyet düzeylerini belirlediklerini ifade eder. Yaşam tatmini; bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel birçok faktörün etkileşimi sonucu şekillenir (Cohen ve Wills, 1985; Çiftçi vd., 2020; Helliwell vd., 2020; Lucas vd., 2008).

Son yıllarda, pandemilerin yaratmış olduğu korku, hastalık seyrinin azalmasından ve ortadan kalmasından sonra bile devam ederek, derin bir psikolojik etki yansıtmaktadır (Pfefferbaum ve North, 2020). Pandemi korkusu ve artan stres seviyeleri, yaşam tatmininde düşüşlere yol açmıştır. Bu süreçte, bireylerin stresle başa çıkma mekanizmaları ve koruyucu sağlık davranışları, yaşam tatminlerini belirlemede önemli faktörler olarak öne çıkmıştır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bireylerin COVID-19 sonrası pandemi korkusu ve yaşam tatmini düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışma tanımlayıcı türde bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Balıkesir ili Bandırma ilçesinde ikamet eden bireyler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilme kriterleri arasında; Bandırma’da ikamet etme, Türkçe iletişim kurabilme, anketi yanıtlamaya engel teşkil eden herhangi bir duruma sahip olmama ve çalışmaya gönüllü katılım yer almıştır. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle katılımcı seçimi kolayda örneklem yöntemiyle yapılmıştır (Stratton, 2021). Örneklem büyüklüğü, “evreni bilinen gruplarda örneklem hesaplama formülü” (Kılıç, 2012) ile belirlenmiş ve %95 güvenilirlik düzeyi ile %5 hata payı dikkate alınarak en az 384 katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Eksik ve hatalı veri ihtimali göz önünde bulundurularak 450 katılımcıya ulaşılmıştır. Ancak eksik ve hatalı yanıtlar içeren beş anket veri setinden çıkarılmıştır. Sonuç olarak, çalışmanın dâhil edilme kriterlerini karşılayan toplam 445 katılımcı ile analizler

gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma için iki bölümden oluşan anket formu oluşturulmuştur. İlk bölümde; katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin araştırmacılar tarafından oluşturulan ve altı sorudan oluşan “Tanıtıcı Bilgi Formu” yer almaktadır. İkinci bölümde ise “Pandemi Korkusu Ölçeği” ve “Yaşam Tatmini Ölçeği” bulunmaktadır.

Pandemi Korkusu Ölçeği (PKÖ): Bireylerin pandemi sonrası korku düzeylerinin ölçülmesi amacıyla Ergin (2021) tarafından geliştirilmiştir. PBÖ, aile ve sağlıkla ilgili kaybetme korkusu, ekonomik endişe, felaket korkusu, izolasyon korkusu ve yaşam tarzı değişikliği endişesi olmak üzere 5 alt boyuttan ve 25 maddeden oluşan 5’li Likert türündedir. Ölçekte puanlar Hiç=1’den Pek çok=5 şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçekte test puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin tamamı için en düşük puan 5, en yüksek puan 100’dür. Ölçekten alınan yüksek puanlar, pandemi korkusunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach’s α katsayısı 0,820 olarak hesaplanmış olup, mevcut çalışmada PKÖ’nin geneli için Cronbach’s α katsayısı 0,9632 bulunmuştur.

Yaşam Tatmini Ölçeği (YTÖ): Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen YTÖ’nün Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Bekmezci ve Mert (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçek tek boyutlu ve 5 maddeden oluşan yedili Likert türündedir. Ölçekte puanlar Kesinlikle katılmıyorum=1’den Kesinlikle katılıyorum=7 şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçekte test puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin tamamı için en düşük puan 7, en yüksek puan 35’tir. YTÖ iç tutarlılığı için Cronbach’s α güvenirlik katsayısı $\alpha = 0,876$ bulunmuştur. Mevcut çalışmada YTÖ Cronbach’s alfa (α) güvenirlik katsayısı $\alpha = 0,873$ ’tür.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Haziran 2024 ile Kasım 2024 tarihleri arasında yüz-yüze anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada tanıtıcı bilgi formu ve ölçek formu araştırmacılar tarafından katılımcılara elden dağıtılarak anket formunu yanıtlamaları istenmiştir. Anket formunun ilk sayfasında katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Araştırmaya gönüllü katılımı onaylayan katılımcılar yüz yüze anket formunu yanıtlayabilmıştır. Anketin yanıtlama süresi yaklaşık 10 dakika sürmüştür.

Araştırma Verilerinin Analizi

Tüm istatistiksel analizler, IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 28 sürümü kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analizler kapsamında değişkenlerin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve bu değerlerin -1,5 ile +1,5 aralığında olması durumunda normal dağılım varsayımının sağlandığı kabul edilmiştir (Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham, 2018; Kline, 2016). Bağımlı değişkenin, bağımsız değişken kategorilerinde normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır. İkili grup karşılaştırmaları için bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla grup için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonuçlarında, anlamlı farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla, grup sayılarının eşit olmadığı için Tamhane’s T2 post-hoc testi kullanılmıştır. İlişki testi için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Tüm analizler %95 güven aralığında gerçekleştirilmiş ve $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi temel alınarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Durumu

Araştırma için Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu onayı alınmıştır (Tarih: 22.04.2024, Sayı: 2024-58). Anket ile birlikte katılımcılara verilen bilgilendirilmiş gönüllü formu ile katılımcıların onamları alınmıştır. Ayrıca kullanılan ölçekleri geliştiren yazarlardan elektronik posta aracılığıyla izin alınmıştır.

4. BULGULAR

Betitleyici Bulgular

Katılımcıların kişisel özelliklerinin dağılımı aşağıda Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=445)

	n	%		N	%
Cinsiyet			Meslek		
Kadın	284	63,82	Ev hanımı	29	6,52
Erkek	161	36,18	Emekli	23	5,17
Medeni Durum			İşsiz	21	4,72
Evli	217	48,76	İşçi	83	18,65
Bekâr	228	51,24	Memur	76	17,08
Yaş			Serbest meslek	27	6,07
18-24	113	25,39	Öğrenci	93	20,90
25-34	196	44,05	Diğer	93	20,90
35-44	77	17,30	Aylık Algılanan Gelir		
45 ve üzeri	59	13,26	Gelirim giderimden az	150	33,71
Eğitim düzeyi			Gelirim giderime eşit	173	38,88
İlköğretim	25	5,62	Gerilim giderimden fazla	122	27,42
Lise	66	14,83			
Ön lisans	77	17,30			
Lisans	220	49,44			
Lisansüstü	57	12,81			

Katılımcıların kişisel özellikleri incelendiğinde %63,82’sinin (n=284) kadın olduğu, yaşlarının %44,05 (n=196) ile 25-35 yaş arasında olduğu, eğitim durumlarının %49,44 (n=220) ile lisans olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar, %20,90 (n=93) ile öğrenci ve diğer meslek bildirirken, algılanan gelir durumlarını %38,88 (n=173) ile gelirim giderime eşit olarak bildirmişlerdir.

Ölçeklere İlişkin Betitleyici Bulgular

Değişkenlere ait ortalama, standart sapma, basıklık, çarpıklık ve güvenilirlik analiz sonuçları aşağıda Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	α	$\bar{X}$	SS	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık
PKÖ-Aile ve sağlıkla ilgili kayıp korkusu	0,920	24,67	6,96	9	36	-0,301	-0,682
PKÖ-Yaşam tarzı değişikliği hakkında endişe	0,905	12,55	4,19	5	20	0,079	-0,823
PKÖ-Ekonomi hakkında endişe	0,886	13,10	4,71	6	24	0,309	-0,721
PKÖ-Felaket korkusu	0,823	7,60	2,61	3	12	0,002	-0,856
PKÖ-İzolasyon korkusu	0,642	4,48	1,75	2	8	0,287	-0,801
PKÖ-Toplam	0,963	62,39	18,02	25	100	0,002	-0,715
YTÖ	0,873	19,26	5,19	5	35	-0,239	0,097

Ölçeklere iç tutarlılığı için Cronbach’s α güvenilirlik katsayısı PKÖ alt boyutları için 0,642 ile 0,920 arasında değişmektedir. PKÖ geneli için Cronbach’s α katsayısı 0,963, McDonald’s ω katsayısı 0,964’tür. YTÖ’nin geneli için Cronbach’s α katsayısı ise 0,873’tür. Değişkenlere ait çarpıklık katsayıları -0,301 ile 0,309 arasında, basıklık katsayıları ise -0,856 ile 0,097 arasındadır. Bu değerler -1,5 ile +1,5 arasında olduğu için değişkenler normal dağılım göstermektedir (Kline, 2016).

Fark Testine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kişisel özelliklerine göre pandemi korkusu ölçek puanları arasındaki farklar bağımsız örneklem bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü ANOVA ile incelenmiş olup, sonuçlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Özelliklerine Göre Pandemi Korkusu Puanlarının Karşılaştırılması

		N	$\bar{X} \pm SS$	t	p	d	
Cinsiyet	Kadın	284	66,27±17,38	6,293	<,001	0,621	
	Erkek	161	55,55±17,1				
Medeni Durum	Evli	228	60,20±18,37	-2,517	,012*	-0,240	
	Bekâr	217	64,48±17,46				
		N	$\bar{X} \pm SS$	F	p	η^2	Fark
Yaş	18-24 yaş ¹	113	67,86±17,47	6,96	<,001	0,045	1>3-4
	25-34 yaş ²	196	62,54±16,88				
	35-44 yaş ³	77	57,03±17,62				
	≥45 yaş ⁴	59	58,46±20,46				
Eğitim	İlköğretim ¹	25	64,2±19,59	3,88	,004**	0,034	3>2 4>2
	Lise ²	66	56,02±20,17				
	Ön lisans ³	77	65,35±18,55				
	Lisans ⁴	220	64,07±16,9				
	Lisans üstü ⁵	57	58,53±16,3				
Meslek	Ev hanımı ¹	29	66,17±18,41	3,726	<,001	0,056	3>5
	Emekli ²	23	57,26±20,35				
	İşsiz ³	21	71,57±12,89				
	İşçi ⁴	83	60,16±18,44				
	Memur ⁵	76	57,20±17,44				
	Serbest meslek ⁶	27	66,89±22,17				
	Öğrenci ⁷	93	67,08±16,06				
	Diğer ⁸	93	60,67±17,09				
Algılanan Gelir	Gelirim giderimden az ¹	150	70,13±15,84	30,62	<,001	0,122	1>2-3 2>3
	Gelirim giderime eşit ¹²	173	61,55±17,84				
	Gerilim giderimden fazla ³	122	54,07±16,88				

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; Post-Hoc: Tamhane's T2.

Araştırmada cinsiyeti kadın olan katılımcıların, erkeklere göre pandemi korkusu toplam puanlarının ($t_{(453)}=6,293$; $p<,001$; $d=,621$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada cinsiyete göre pandemi korkusu puanı etki büyüklüğü $d=,621$ bulunmuştur. Medeni durumu bekâr olan katılımcıların, evli olanlara göre pandemi korkusu toplam puanlarının ($t_{(453)}=-2,517$; $p<,05$; $d=,240$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cohen genel bir öneri olmak üzere, d değerinin $<,20$ olması durumunda, etki büyüklüğünün zayıf; $,50$ olması durumunda orta ve $>,80$ olması durumunda ise kuvvetli olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir (Cohen, 1988). Buna göre pandemi korkusu ölçek puanları etki büyüklüklerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre pandemi korkusu toplam puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($F(3, 441)=6,96$; $p<,001$; $\eta^2=0,045$). Post-hoc analizler kapsamında Tamhane's T2 testi uygulanmış ve farklılığın, 18-24 yaş grubundaki katılımcıların, 35-44 yaş ve 45 yaş ve üzeri gruplara kıyasla daha yüksek pandemi korkusu puanlarına sahip olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu bulgu, yaş arttıkça pandemi korkusu düzeyinin azaldığını göstermektedir. Cohen'in (1988) η^2 değerleri için yaptığı sınıflamaya göre 0,02 düşük, 0,13 orta ve 0,26 ve üzeri yüksek etki büyüklüğünü ifade etmektedir. Bu bağlamda, elde edilen $\eta^2=0,045$ değeri yaş grupları arasındaki farklılığın orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre pandemi korkusu toplam puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($F(4, 440)=3,88$; $p<,01$; $\eta^2=0,034$). Analiz sonuçlarına göre ön lisans ve lisans eğitim düzeyine sahip

katılımcıların pandemi korkusu puanları, lise düzeyindeki katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Genel olarak eğitim düzeyi arttıkça pandemi korkusu puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Cohen'in (1988) η^2 sınıflamasına göre bu farklılığın etkisi orta düzeyde bir büyüklüğe sahiptir.

Katılımcıların mesleki durumlarına göre pandemi korkusu toplam puanlarında da anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($F_{(7, 437)}=3,726$; $p<,001$, $\eta^2=0,056$). İşsiz katılımcıların pandemi korkusu puanları, memur olarak çalışan katılımcılara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Mesleğe göre elde edilen $\eta^2=0,056$ değeri, bu farklılığın etkisinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların algılanan gelir düzeylerine göre pandemi korkusu toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F_{(2, 442)}=30,62$; $p<,0001$; $\eta^2=0,122$). Analizler, geliri giderinden az olan katılımcıların pandemi korkusu puanlarının, geliri giderine eşit olanlara ve geliri giderinden fazla olanlara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, geliri giderine eşit olanların pandemi korkusu puanlarının, geliri giderinden fazla olanlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, algılanan gelir düzeyi arttıkça pandemi korkusunun azaldığını ortaya koymaktadır. Cohen'in (1988) η^2 sınıflamasına göre elde edilen $\eta^2=0,122$ değeri, bu farklılığın etkisinin güçlü olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların kişisel özelliklerine göre yaşam tatmini toplam ölçek puanları arasındaki farklar bağımsız örneklem bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü ANOVA ile incelenmiş olup, sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Özelliklerine Göre Yaşam Tatmini Puanlarının Karşılaştırılması

		N	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Cinsiyet	Kadın	284	19,32 $\pm$ 4,76	0,309	0,758
	Erkek	161	19,15 $\pm$ 5,88		
Medeni Durum	Evli	228	19,17 $\pm$ 5,26	-0,339	0,735
	Bekâr	217	19,34 $\pm$ 5,13		
		N	$\bar{X} \pm SS$	F	p
Yaş	18-24 yaş ¹	113	19,19 $\pm$ 5,02	1,21	0,306
	25-34 yaş ²	196	19,48 $\pm$ 4,93		
	35-44 yaş ³	77	18,32 $\pm$ 5,60		
	≥ 45 yaş ⁴	59	19,85 $\pm$ 5,75		
Eğitim	İlköğretim ¹	25	20,52 $\pm$ 6,5	0,93	0,447
	Lise ²	66	19,08 $\pm$ 5,88		
	Ön lisans ³	77	18,94 $\pm$ 5,63		
	Lisans ⁴	220	19,49 $\pm$ 4,72		
	Lisans üstü ⁵	57	18,44 $\pm$ 4,85		
Meslek	Ev hanımı ¹	29	19,41 $\pm$ 4,71	0,502	0,833
	Emekli ²	23	20,13 $\pm$ 6,65		
	İşsiz ³	21	19,76 $\pm$ 3,55		
	İşçi ⁴	83	19,63 $\pm$ 5,39		
	Memur ⁵	76	18,70 $\pm$ 5,41		
	Serbest meslek ⁶	27	18,11 $\pm$ 6,25		
	Öğrenci ⁷	93	19,37 $\pm$ 4,72		
	Diğer ⁸	93	19,23 $\pm$ 5,08		
Algılanan Gelir	Gelirim giderimden az ¹	150	19,23 $\pm$ 5,08	0,26	0,77
	Gelirim giderime eşit ²	173	19,46 $\pm$ 4,43		
	Gerilim giderimden fazla ³	122	19,01 $\pm$ 6,25		

Araştırmada, cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, eğitim durumu ve algılanan gelir durumlarına göre yaşam tatmini ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > ,05$).

İlişki Testi Bulguları

Ölçeklere ait korelasyonlar incelendiğinde, Yaşam Tatmini ile Pandemi Korkusu puanları arasında ($r = -0,014$) arasında bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

5. TARTIŞMAVE SONUÇ

Ülkemizde ve dünyada yaşanan Covid-19 pandemisi ve sonuçları toplum üzerinde çok büyük etkilere neden olmuştur. Bu etkilerin en önemlilerinden biri de yaşanan korkudur. Bu çalışma, pandemi sonrasında bireylerin olası yeni bir pandemide, korku ve yaşam kalitesi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Katılımcılardan elde edilen ortalama puanlara bakıldığında, genel pandemi korkusu düzeyinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (ort: 62,39; min: 25, max: 100). Bu sonuç, literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Gencer, 2020; Güzel ve Açıkgöz, 2023; Kaplan vd., 2021; Mertens vd., 2020; Mahmood vd., 2023). Pandemi korkusu ölçeği alt boyutlarına bakıldığında, en yüksek ortalamanın “aile ve sağlıkla ilgili kayıp korkusu” boyutunda gerçekleşmiştir. Bu korku düzeyinin yüksek olmasında, Covid-19 kaynaklı ölüm sayılarının yüksek olmasının, çalışmanın yapıldığı zaman diliminde, aşının yan etkileri ve hastalık geçirenlerde yaşanan sağlık problemleri ile ilgili çıkan söylentilerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, kadınların, erkeklere göre pandemi korkusu toplam puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürdeki diğer çalışmalar da bu sonucu desteklemektedir (Alexandrou vd., 2023; Dönmez, 2024; Gencer, 2020; Mertens, 2023). Bu sonucun meydana gelmesinde, kadınların psikolojik hassasiyetlerinin daha yüksek olması, duygusal tepki farklılıkları, biyolojik farklılıklar, toplumsal roller ve sorumlulukların etkisi olduğu söylenebilir. Araştırmada, bekâr katılımcıların evlilere göre daha yüksek korku düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Literatürde farklı sonuçlara rastlanmıştır. Gencer’in (2020) çalışmasında, bu çalışma ile benzer şekilde bekârların korku düzeyi yüksek bulunmuşken, Dönmez’in (2024) çalışmasında evliler daha yüksek korku düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Kaplan ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu çalışmada ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Katılımcıların yaşları ile pandemi korkusu düzeylerine bakıldığında, yaşın ilerledikçe korku düzeyinin azaldığı, başka bir ifadeyle genç nüfusun daha fazla korkuya sahip olduğu görülmüştür. Gencer’in (2020) çalışması da bu sonucu desteklemektedir. 18-24 yaş arasındaki bireylerin ilk defa pandemiyle karşılaşmaları neticesinde, pandemiye, belirsizliği yüksek ve kontrol edilmesi zor bir tehdit olarak algılamış olabilirler. Ayrıca, iş/gelecek kaygısı, sosyal izolasyon, eğitimdeki aksamalar, sosyal medya etkisi, ileri yaştakilere göre daha düşük direnç sahip olmaları gibi faktörler de etkili olmuş olabilir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre pandemi korkusu toplam puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak eğitim düzeyi arttıkça pandemi korkusu puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Literatürde de benzer sonuçlara rastlanmıştır (Dönmez vd., 2024; Memiş Doğan ve Düzel, 2020). Bu durum, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin, pandemi hakkında daha fazla bilgiye ve farkındalığa sahip olmalarının korku düzeylerini etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların meslekleri ve korku düzeyleri arasındaki farklılık düzeylerine bakıldığında, özellikle işsiz katılımcıların memur olarak çalışanlara göre daha yüksek korku düzeyine sahip olduğu, benzer şekilde, algılanan gelir düzeyi düşük olan katılımcıların da yüksek olanlara göre daha yüksek korku düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç, mesleki ve ekonomik güvenliğin pandemi korkusunu azaltmada önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada, cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, eğitim durumu ve algılanan gelir durumlarına göre yaşam tatmini ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuç, yaşam tatmininin incelenen demografik ve sosyoekonomik değişkenlerden bağımsız bir şekilde, daha karmaşık ve bireysel faktörlerin etkisi altında şekillenebileceğini düşündürmektedir. Elde edilen sonuçlar, yaşam tatmini ile pandemi korkusu ile yaşam tatmini arasında da doğrudan bir ilişki bulunmadığını ortaya koymakta, dolayısıyla bu konuda yapılacak ileri çalışmaların farklı psikolojik ve çevresel faktörleri de göz önünde bulundurması gerektiğini göstermektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, çalışmanın kesitsel tasarımı, bireylerin davranış ve tutumlarının zamana bağlı değişimini analiz etmeye olanak tanımamaktadır. Bu durum, davranışsal eğilimlerin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabilmesi için gelecekte yapılacak boylamsal çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. İkinci olarak, araştırma yalnızca Balıkesir ili Bandırma ilçesinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireyler

üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum, bulguların diğer bölgelerdeki popülasyonlara genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Dolayısıyla, ilerleyen çalışmalarda farklı illeri ve geniş popülasyon gruplarını kapsayan araştırmaların yapılması önerilmektedir. Üçüncü olarak, zaman ve maliyet kısıtlamaları nedeniyle kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde rastgele seçim yapılmaması, örnekleme sürecinde önyargı potansiyelini artırabilir. Son olarak, araştırmada kullanılan veri toplama araçları öz bildirimlere dayalıdır. Bu durum, katılımcıların yanıtlarında yanlış beyan ya da önyargıya yol açabilmektedir ve sonuçların doğruluğu üzerinde sınırlayıcı bir etkisi olabilir.

Bu araştırma, bireylerin pandemi korkusu ve yaşam tatmini düzeylerini belirlemeyi amaçlamış ve elde edilen bulgular ışığında önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların, bekâr bireylerin, daha genç yaş grubundaki bireylerin ve algılanan gelir düzeyi düşük olan katılımcıların pandemi korkusunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, eğitim düzeyi arttıkça pandemi korkusunun azaldığı gözlemlenmiştir. Bireylerin yaşam tatmini düzeyleri, demografik özellikler açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak, genel olarak pandemi korkusunun, bireylerin psikolojik ve sosyal yaşamlarını etkilediği, yaşam tatminini dolaylı olarak şekillendirebileceği değerlendirilmiştir. Bu bulgular, pandemilerin sadece fiziksel sağlık üzerindeki etkileriyle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda bireylerin psikolojik ve sosyal refahını da önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda, doğru bilgi paylaşımı, ruhsal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve toplumda dayanışma duygusunun artırılması gibi stratejilerin pandemi korkusunu azaltmada etkili olabileceği düşünülmektedir. Gelecekteki çalışmaların, Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve geniş katılımcı gruplarıyla yapılması, pandemilerin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilir. Ayrıca, pandeminin üzerinden geçen zaman da korku düzeylerini etkileyeceğinden, gelecekte farklı zaman dilimlerinde çalışmalar gerçekleştirilerek karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilebilir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Çalışmaya birinci yazar %40 oranında, ikinci yazar %30 oranında, üçüncü yazar %30 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Acar, A., Beşirbellioğlu, B. (2005). Kuş gribi (avian influenza). TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 4(6), 345-353.
- Açıkel, C. H. (2014). 2014 Yılıının en büyük salgını: Ebola virüs hastalığı. Gülhane Tıp Dergisi, 56, 194-197.
- Ak, M. (2011). 19. Yüzyılda Antalya’da kolera salgını. Journal of International Social Research, 4(17), 254-269.
- Akgül, Ö. (2020). SARS-CoV-2/Covid-19 pandemisi. Tıp Fakültesi Klinikleri Dergisi, 3(1), 1-4.
- Akkaşoğlu, S., Akyol, C. (2022). Salgın hastalık kaynaklı krizlerin turizm endüstrisine etkileri; COVID-19 özelinde bir araştırma. Doğu Üniversitesi Dergisi, 23(COVID-19 Özel Sayısı), 121-134.
- Alexandrou, R., Kyprianidou, M., Photiou, G., Kassianos, A. P., Giannakou, K. (2023). Factors associated with perceived fear of future pandemics and/or epidemics: a cross-sectional study in Cyprus. Sci Rep., 13, 12194.
- Altan, B. (2019). XIX. yüzyıl sonlarında Cizre’de Kolera salgını ve yol açtığı tahribat. Muhaddime, 10(1), 37-52.
- Aşkın, R., Bozkurt, Y., Zeybek, Z. (2019). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37), 304- 318.
- Bekmezci, M., Mert, İ. S. (2018). Yaşam tatmini ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 166-177.
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. The Lancet, 395(10227), 912-920.
- Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Demirkol, K. (2018). Adana ve Kolera (1890-1895). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (56), 141-156.
- Diener, Ed, Emmons, R.A., Larsen, R.J. Ve Griffin, S. (1985). “The Satisfaction with Life Scale”, Journal of Personality Assessment, 49, 71-75.
- Dönmez, B., Sarıçoban, S., Ulusoy, H. (2024). Sağlık çalışanlarında Covid- 19 korkusu, aşırı iş yükü ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi: Tanımlayıcı bir araştırma. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 13(1): 361-369.
- Duran, M. S., Acar, M. (2020). Bir virüsün dünyaya ettikleri: covid-19 pandemisinin makroekonomik etkileri. International Journal of Social and Economic Sciences, 10(1), 54-67.
- Ergin, D. Y. (2021). The development of pandemic fear scale (PAFES). International Online Journal of Education and Teaching (IOJET), 8(3), 2049-2059.
- Garfin, D. R., Silver, R. C., & Holman, E. A. (2020). The novel coronavirus (COVID-2019) outbreak: Amplification of public health consequences by media exposure. Health Psychology, 39(5), 355-357.
- Gencer, N. (2020). Pandemi sürecinde bireylerin koronavirüs (KOVİD19) korkusu: Çorum örneği. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2 (4), 1153-1172.
- Güzel, S., Açıkgöz, S. (2023). Nurses’ journey in the pandemic: Fear of COVID-19 and work stress. Acıbadem Univ. Sağlık Bilim. Derg., 14 (4), 661-666.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2018). Multivariate Data Analysis (8th ed.). United Kingdom: Cengage Learning.
- Kaplan, E., Aktaş, M. C., Kaya, H. (2021). COVID-19 pandemi korkusu ile hemşirelerin bakım verici rolüne ilişkin tutumları arasındaki ilişki. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi, 3(3), 135-140.
- Kılıç, S. (2012). Örnek büyüklüğü, güç kavramları ve örnek büyüklüğü hesaplaması. Journal of Mood Disorders, 2(3), 140-142.

- Kline, R. B. (2016). Principles and practice of structural equation modeling. New York: Guilford Publications.
- Kobayashi, T., Junk, S. M., Linton, N. M., Kinoshita, R., Hayashi, K., Miyama, T., Anzai, A., Yang, Y., Yuan, B., Akhmetzhanov, A. R., Suzuki, A., Nishiura, H., (2020). Communicating the risk of death from novel coronavirus disease (COVID-19). Journal of clinical medicine, 9(2), 580.
- Mahmood, Q. K., Jalil, A., Farooq, M., Akbar, M. S., Fischer, F. (2023). Development and validation of the Post-Pandemic Fear of Viral Disease scale and its relationship with general anxiety disorder: a cross-sectional survey from Pakistan. BMC Public Health, 23, 1-8.
- Malvy, D., McElroy, A. K., Clerck, H. D., Günther, S., Griensven, J.V. (2019). Ebola virus disease. The Lancet, 393(10174), 936-948.
- Memiş Doğan M., Düzel, B. (2020). Covid-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. Turkish Studies, 15(4), 739-752.
- Menekşe, M. (2019). İzmir’de Kolera salgını ve etkileri (1893). Tarih Araştırmaları Dergisi, 39(67), 385-433.
- Mertens, G., Gerritsen, L., Duijndam, S., Salemink, E., Engelhard, I. M. (2020). Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. Journal of Anxiety Disorders, 74, 1-8.
- Mertens G., Lodder, P., Smeets, T., Duijndam, S. (2023). Pandemic panic? Results of a 14-month longitudinal study on fear of COVID-19. Journal of Affective Disorders, 322, 15-23.
- Mevlana, C. A., Karaaziz, M. (2021). Sosyal izolasyon, karantina ve psikolojik etkileri. Journal of Faculty of Architecture, 3(2), 158-170.
- Özçakmak, S., Var, I. (2020). Covid-19 salgınının yayılmasını önleyici hijyen uygulamaları. Akademik Gıda, 18(4), 433-441.
- Özkoçak, V., Çetli, E., Koç, F. (2020). Geçmişten günümüze pandemilere genetik ve antropogenetik açıdan bakış. Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, 6(32), 1088-1095.
- Özkoçak, V., Koç, F., Gültekin, T. (2020). Pandemilere antropolojik bakış: Koronavirüs (Covid-19) örneği. Turkish Studies, 15(2), 1183-1195.
- Öztürk, İ., Akalın, S., Özgüner, İ., Şakiroğlu, M. (2020). Covid-19 salgınının ve karantinanın psikolojik etkileri. Turkish Studies, 15(4), 885-903.
- Parıldar, H., Dikici, M. F. (2020). Pandemiler tarihi. Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi, 12(1), 1-8.
- Pfefferbaum, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. New England Journal of Medicine, 383(6), 510-512.
- Stratton, S. J. (2021). Population research: convenience sampling strategies. Prehospital and Disaster Medicine, 36(4), 373-374.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 Bilgilendirme Platformu. Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> (Erişim tarihi: 29.12.2023).
- Taylor, S. (2019). The psychology of pandemics: Preparing for the next global outbreak of infectious disease. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Tekin, A. (2021). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve ekonomik sonuçları. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (40), 330-355.
- Temel, M. K., Ertin, H. (2020). 1918 grip pandemisi kıssasından covid-19 pandemisine hisseler. Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi, 25(1), 63-78.
- Tuğluoğlu, F. (2008). Türkiye’de sıtma mücadelesi (1924-1950). Türkiye Parazitoloji Dergisi, 32 (4), 351 – 359.
- Tunç, A., Atıcı, F. Z. (2020). Dünyada ve Türkiye’de pandemilerle mücadele: risk ve kriz yönetimi bağlamında bir değerlendirme. Troyacademy International Journal of Social Sciences, 5(2), 329-362.
- Türk, A., Bingöl, B. A., Ak, R. (2020). Tarihsel süreçte yaşanan pandemilerin ekonomik ve sosyal etkileri. Gaziantep University Journal of Social Sciences, (2020 special issue) 612- 632.

- Üstün, Ç. (2020). Pandemi tarihinde üç hastalık ve covid-19 pandemisinin sosyal etkisinin bu hastalıklarla değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 1215-1226.
- van Bavel, J. J., Baicker, K., Boggio, P. S., Capraro, V., Cichocka, A., Cikara, M., ... & Willer, R. (2020). Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behaviour*, 4(5), 460-471.
- World Health Organization. (2016). Ebola Situation Report. Erişim adresi: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/204418/ebolasitrep_17Feb2016_eng.pdf (Erişim tarihi: 06.01.2024).
- World Health Organization. (2024). History of Influenza vaccination <https://www.who.int/news-room/spotlight/history-of-vaccination/history-of-influenza-vaccination> (Erişim tarihi: 06.01.2024).
- Yücel, B., Görmez, A. (2019). SARS-Corona virüsüne genel bakış. *Türkiye Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 2(1), 32-39.